

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 13/2 2024 s. 455-472, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

DEDE KORKUT DESTANI'NDA SOSYAL VE PEDAGOJİK DEĞERLER

Selami SÖNMEZ*

Geliş Tarihi: 20 Şubat 2024

Kabul Tarihi: 31 Mayıs 2024

Öz

Milletlerin oluşumu efsanelere, destanlara, millî kahramanlarının hamasi hikâyelerine dayanır. Türk milleti için bu kahramanlardan biri de Dede Korkut'tur.

Dede korkut Oğuz Boyu için bir bilge, bir evliya, bir keramet sahibi, bir alp, bir yiğit, bir ozan, bir aziz, bir öncü, atadır. Dede Korkut Destanı'nda yer alan hikâyelerde psikolojik, sosyolojik, pedagojik, millî ve ahlaki nitelikte çok sayıda doğruluk, dürüstlük, cesurluk, çalışkanlık, sadakat vb. gibi mahallî (domestik) ve evrensel (üniversal) değerler ve erdemler vardır. Bu değerlerin tespiti çalışmanın özünü teşkil etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Dede Korkut, Dede Korkut Destanı, destandaki sosyokültürel değerler.

SOCIAL AND PEDAGOGICAL VALUES IN THE DEDE KORKUT EPIC

Abstract

The formation of nations is based on legends, epics, and tales of their national heroes. One of these heroes for the Turkish Nation is Dede Korkut.

Dede Korkut, for the Oghuz Tribe, is a wise, an evliya, a miracle worker, an alp, a valiant, a poet, a saint, a pioneer, forefather. The stories in the Dede Korkut Epic contain local (domestic) and universal (universal) values and virtues, such as many psychological, sociological, pedological, national, and moral integrity, honesty, courage, hard work, and loyalty. Determination of these values constitutes the essence of the study.

Keywords: Dede Korkut, The Book of Dede Korkut, socio-cultural values in the epic.

1. Giriş

Tarihte karşılaştığımız, birbirinden olabildiğince bağımsız 23 adet medeniyet içinde ömrünün en uzun olacağı öngörüleni içinde bulduğumuz 21. yy. medeniyeti olacaktır (Gökalp, 1976, s. 17-20; Sönmez, 2015, s. 28). Çünkü bu medeniyet temelleri en yüksek oranda bilime dayanan ve bilimsel ilke ve kanunlara dayanılarak inşa edilen medeniyettir.

Bilim, genel olarak fen bilimleri ve sosyal bilimler olarak iki kısma ayrılır. Toplumların millet olma yolundaki hedeflere ulaşmalarında sosyal bilimler; medeni olma yolundaki hedeflerine ulaşmalarında ise fen bilimleri esas rol oynar (Turhan, 1980, s. 472-489). Bu iki

* Doç. Dr.; Kafkas Üniversitesi, Dede Korkut Eğitim Fakültesi, selamisonmez698@gmail.com

cephe birbirine yaslanmalıdır. Sosyal bilimler arasında bir bilim vardır ki o, millî şahsiyetin şekillenmesi, sosyal entegrasyonun temini, millî karakterinin oluşumu, kemikleşip, kristalleşmesinde temel bir işleve sahiptir. Onun adı tarihtir.

Beşerî bilimler platformunda geçmiş ve gelecek etkileşimi, fen bilimlerindeki kadar kolay idrak edilir değildir. Bir millî rehber edasıyla Goethe, Alman gençliğine “3000 yıllık geçmişinin muhasebesini yapmadan davranan biri, günü birlik yaşıyor demektir” (Gaarder, 2009, s. 9) diyerek seslenmektedir. Ona göre Alman gencinin bu bilince ulaşması sosyal bilimlerdeki araştırmalara bağlıdır.

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılıyor ki ne kadar geriye bakabilirsek o kadar ileriye görebiliriz. Çünkü geri ilerinin kökü, ileri kökün dalları ve meyveleridir. Çünkü kök gövdenin öğretmenidir.

Anonim bir anlayışla, “Bugünün eğitim meselelerinin çözümleri geçmişin bir yerlerinde gizlenmiş olabilir”. Shakespeare’e atfedilen bu söze paralel olarak tarih toplumun hafızasıdır. Bir milletin şahsiyeti, kimliği ve karakteri orada şekillenir ve saklıdır. Bir ferdi ve toplumu gerçek anlamda tanımak onun geçmişi ve felsefesi hakkında yeterli bilgiye sahip olmaktan geçer. Bu süreçte yeni milletlerin karakteristik niteliklerinin teşekkül (biçimlenme, oluşma) ve terakkisinde (gelişimi, olgunlaşma) hem tarihî hem de edebî ürün olarak kabul edebileceğimiz destanların çok büyük önemi ve ehemmiyeti vardır. Çünkü milletleşme destanlar etrafında teşekkül eder. Milletin hamasetinin kökleri destanlarda gizlidir. “Hamaset olmadan millet olmaz.” Zira hamaset destanın ruhudur. Milletlerin “biz” duygusu destanlar ve kahramanlar yani efsaneler çevresinde teşekkül eder (şekillenir) (Arsal, 1972, s. 57-66, 74-82, 87-92). “Biz” demeden de millet olunmaz. Bahaeddin Ögel’in mitoloji bir milletin fikir ve düşünce tarihidir dediği husus budur (Ögel, 2010).

Bizim edebiyat tarihimizdeki ilk edebî ürünlerden biri de “*Dede Korkut Destanı*”dır. Bu destan Türk’ün şahsiyet iskeletinin biçimlendiği, “Oğuz” a özgü karakter hamurunun yoğurulup kalıplara döküldüğü meydana. Dilden dile, asırdan asıra, nesilden nesile aktararak günümüze kadar gelen bu karakteristik nitelikler Türk insanının felsefi, içtimai, itikadi ve ahlaki niteliklerinin, hayat biçimi ve değerler mantalitesinin oluşumunu sağlamakta, bir karakter haritasının orijinalini meydana getirmektedir (Ergin, 1964, s. 5).

Bu çalışmada Türk millî karakteri ve şahsiyetinin oluşup şekillenmesinde son derece önemli ve belirleyici bir rol oynamış olan Dede Korkut Ata’nın kimliği, destanı ve destanında tespit edebildiğimiz sosyokültürel değerlerin tanıtımı yapılmıştır.

1.1. Amaç

MÖ IV. yy. da yaşayan Sokrates “kendini bil” dedi. Aynı uyarıyı yapmaya Mevlâna, Descartes, Kumansky devam etti. Bu düşünürlerin temel düşüncesi kendini bilen evreni, atasını, Tanrı’sını da bilebileceği fikri idi. Çünkü M. İbnü’l-Arabi, Hallâc-ı Mansûr, Mevlâna, Yunus Emre’ye yani vahdet-i vücud anlayışına göre varlık, çokluk içinde birliktir (Sunar, 1977, s. 19, 80-92). Araştırmaya kendinizden başlarsanız Tanrı’ya, birden başlarsanız çoğa, ilkten başlarsanız sona, mikrodan başlarsanız makroya varabilirsiniz. Mesele varlığın bir yer veya bir biriminden tanımaya başlamaktır. Eskiden yeniye, maddeden manaya, genelden özele hiç fark etmez. Tanıdığımız her özel genelin, her mikro makronun, her parça bütünü bir kısmından ibarettir.

Yukarıdaki tanıma ile ilgili ilke sosyal realite hatta özel anlamda tarih için de geçerlidir. Kendinizi merak ediyorsanız geçmişinize, geçmişinizi merak ediyorsanız kendinize yöneleceksiniz. Çünkü kendiniz başkasından, geçmişiniz geleceğinizden farklı değil, sadece öncesi ve sonrası, makrosu veya mikrosu, ilk hâli veya son hâli itibarıyla bir farktan söz edilebilir. Durum bu olunca öncenin tanınması sonranın tanınabilmesinin en önemli şartlarından. Yani *Dede Korkut Destanı* tanınmadan Oğuzlar, Oğuzları tanımadan Türk anlaşılmaz. Çünkü bunlar bir bütünün parçaları, eskinin devamlarıdır (Resuloğlu, 1999, s. 7-142).

Dede Korkut Destanı Türk dilinin şaheserlerinden biridir. Anadolu'nun ücra köşelerinde onun hikâyelerinin izlerine rastlanır. *Dede Korkut* millî bir destandır. Millî destanın ilk vasfı müellifinin millet, ikinci vasfı ise muhtevasının millet hayatı olmasıdır (Ergin, 1964, s. 5). Türk çocuğu atasının hayatını öğrenerek kimliğinin bilincine varacak Atatürk'ün ifadesiyle "... ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır." Onun bu şura ulaşmasında *Dede Korkut Destanı* ve benzeri edebî ürünlerin yeri doldurulamaz bir kıymeti olacaktır. Bir Kazak atasözünde "Geçmiş geleceğin öğretmenidir." denir. Unutulmamalıdır ki bir ülkenin geçmişi ne ise geleceği o, anaokulu ne ise meclisi o, "ceddi" ne ise "Dede"si o, "Dede"si ne ise torunu o dur. Armut her zaman olduğu gibi dibine düşer.

2. Yöntem

Oğuzların kadim atası Dede Korkut ve onun muhteşem eseri *Dede Korkut Destanı*'nın tanıtımı ve içerdiği psiko-sosyo-pedagojik değerlerin tespit edilmesine yönelik olarak gerçekleştirilen bu çalışmada "Temel Araştırma" yöntemi kullanılmıştır (Seyidoğlu, 1992, s. 18). Temel (basic, pure) araştırmalar, salt amacı, var olan bilgiye yenilerini katmak olan araştırmalardır (Karasar, 2003, s. 24). Bazı kaynaklarda bu tür çalışmalar "Tarihi Yöntem" veya "Betimleme Yöntemleri" adıyla da belirtilmektedir (Kaptan, 1973, s. 163-187). Ayrıca "Tarihi Tarama Araştırmaları", "Okul ve Toplum Surveyleri", "Tarihi Saha Çalışmaları" olarak da isimlendirilen (Kaptan, 1973, s. 172-174) bu metot aslında "Tarihsel ve tasvirsel alan araştırmasıdır." (Yozgat, 2001, s. 25-39. Arseven, 2001, s. 23-24. Cebeci, 2002, s. 7-8). Bu tür araştırmalar için H. Seyidoğlu "Durum Belirleyici Araştırmalar" demektedir. Ona göre durum belirleyici araştırmaların bilimsel değeri, bunların ilişki arayıcı araştırmalar için bir ön adım niteliğinde olmalarından ileri gelmektedir (Seyidoğlu, 1992, s. 19). Kısaca bu çalışma; metodolojik olarak "Nitel Araştırma" özelliği taşımakta; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma tipi olarak tanımlanan (Yıldırım ve Şimşek, 2004, s. 35-36) nitel araştırma örneğini oluşturmaktadır. Bazı metodist otoritelerin "Dokümantasyon Çalışması", "Arşiv Çalışması" hatta "Kütüphane Çalışması", "Tarihî Saha Çalışması" diye adlandırdıkları usul, çalışmada tercih edilen metottur (Kaptan, 1973, s. 173-180). Bu metot, geçmişe ait bir sahanın aydınlatılması ve yeniden yordanması yolunda kullanılmıştır. Nitekim dokümantasyon araştırmalarının ille de geleceğe yönelik olması gerekmez. Sonuç olarak konunun amacı, içeriği, niteliği gibi özellikleri dikkate alınarak en uygun yöntemin "Dokümantasyon" veya "Tarihî Saha Araştırması" olacağı (Arlı ve Nazik, 2003, s. 4-10; Türkbal, 1981, s. 1-8) kanaatine varılmıştır.

Alan araştırmalarında konusunu ve varsayımını belirleyip bilgi toplamaya başlayabilen araştırmacı şunu bilmelidir ki alan araştırması gerçek anlamda katılımcı, üstün yeteneğe dayalı kavrayış ve düşünce sistemine sahip anlayışların ürünüdür (Türkdoğan, 2012, s. 321). Alan

araştırması var olanı tekrar etmek değil, mevcut bilgi kaynaklarından henüz elde edilememiş esinler elde etmek ve okuyucuda yeni ufukların açılmasına zemin hazırlamayı amaç edinmektedir (Pamukçu ve Dilmen, 1975, s. 53-57).

3. Dede Korkut Hakkında Bildiklerimiz ve Genel Kabul Görmüş Rivayetler

Giriş kısmında kısaca değinildiği üzere; Dede Korkut'un, Oğuz boylarından Kayı ya da Bayat boylarından birine mensup olduğu rivayet edilmektedir (Reşüdüddin Fazlullah, 1305). Türkmen, Kazak, Özbek ve Kara Kalpak boyları arasında; “Dede”, “Ata”, “Korkut Ata”, “Dedem Korkut”, “Dede Korkut” adlarıyla bilinmektedir.

O, Türk edebiyatında kendi adıyla anılan hikâyelerin anlatıcısı, yarı efsanevi bilgel kişidir.

Çeşitli kaynaklarda Dede Korkut hakkında aşağıdaki kanaatlere ulaşılmıştır:

1) Dede Korkut hem geçmiş hem gelecekte haber veren bir bilgedir. (Vural, 2020, s. 7, Gökyay, 2019, s. 77). O görmediğini, duymadığını bilirdi. O kâhin, kam, baksı idi. Ümmi olup Allah onun gönlüne ilham ederdi (Yücel, 2020, s. VIII).

2) Çevresinde çok büyük saygı gören keramet sahibi bir evliyadır (Demir, 2021, s. 9; Yücel, 2020, s. VIII; Vural, 2020, s. 7) Hele Kazaklar arasında bir Müslüman Kazak ermişi olarak tanınır. Keramet sahibidir. Ashaptan Selman-ı Farisi ile görüşmüş, Farisi Dede Korkut'u Oğuzlara rehber, akıl hocası olarak vazifelendirmiştir (Şahin, 2005, s. 7-9; Bayat, 2003, s. 36).

3) Yaşadığı bölgede ve asırda “Ozanların başı”dır. (Demir, 2021, s. 9; Vural, 2020, s. 7). Göçebe Oğuz Türklerinin yüceltip kutsallaştığı, bozkır hayatının geleneklerini, törelerini ve inançlarını çok iyi bilen kabile teşkilatlarını koruyan bir Oğuz büyüğüdür. O, Kırgız ve Kazak başkanlarının piri olarak da tanımlanmaktadır (Gökyay, 2019, s. 78). O “alp”tır, yiğittir, alperenlerin öncüsüdür (Sepetçioğlu, 1998, s. 26).

4) Oğuzlara İslam dinini öğrettiği rivayeti günümüze kadar ulaşmıştır (Vural, 2020, s. 7) Bazı kaynaklar Dede Korkut için “Aziz” kavramını kullanmışlardır (Gökyay, 2019, s. 77-80).

5) Dede Korkut Kussas (Kassas) yani “anlatıcı, hikâye edici”dir. Anlatarak ruhları dinginleştirir, hastaları iyileştirir (Binyazar, 1996, s. 9). Tarihimizdeki ilk anlatıcı kam-ozandır (Sönmez, 2000, s. 121-125).

6) Bu münasebetle Hz. Muhammed'in (sav) hayır duasına mazhar olduğuna inanılmaktadır (Vural, 2020, s. 7). Hatta bir kaynakta Dede Korkut'un doğum ve ölüm tarihleri olarak Hz. Muhammed'in doğum ve ölüm tarihleri zikredilmiştir (Cengiz, ty, s. 7).

7) Türk çocuklarına hayatta gösterdikleri başarılarla göre isim veren bir milli otoritedir. Sadece bu özelliği bile onun Türk kültür tarihine mal olması için yeterli bir sebeptir. Azerbaycan'da, yeryüzündeki bütün isimleri Dede Korkut'un koyduğuna dair köklü bir inanç vardır (Demir, 2021, s. 11).

8) Dede Korkut'un gelmiş geçmiş bütün Türk hükümdarlarının akıl hocası, Selçuklu ve Osmanlı tarihi ifadesiyle “veziri” özel terimleriyle Atabey ve Lala'sıdır. 295 yıl ömür sürmüş üç hükümdarın veziri olmuştur (Vural, 2020, s. 10). İnal Yabgu bunlardan biridir.

9) Dede Korkut Türk kavimlerinin atası ve dâhisidir. Türklüğün en önde gelen temsilcilerinden ve tarihe mal olmuş atalarındandır (Vural, 2020, s. 7). Korkut Ata'nın bu

özelliği onu bir demiurg (kutsal bilgi kaynağı) hâline getirmiştir (Demir, 2021, s. 11). Onun hikâyelerinde Türklerin alplikten alperenliğe geçişinin örneklerini görürüz (Çelik, 2008, s. 7).

10) Dede Korkut, Türk dünyasının evrensel kültür dünyasına kazandırdığı bir dâhidir. Artık Dede Korkut bir insanlık varlığı ve ölümsüz tarihî çınarlarından. Mezarı Bayburt'un Masat köyündedir (Çakırcıoğlu, 2012, s. 10).

11) Dede Korkut toplumun bütün problemlerini çözen ve hiçbir işte onsuz edilmeyen bir Türk büyüğüdür (Demir, 2021, s. 11). Çözümü güç problemlerin çözümün kendinden beklendiği bilge bir hakemdir (Çelik, 2008, s. 9).

12) Korkut Ata, destan ve şecere geleneğinde güzel sözler söyleyip yol gösteren bir bilgiç ve danışmanlık yapan bir aksakalıdır (Demir, 2021, s. 11). Dede Korkut gezip görmüş, gördüklerini değerlendirmiştir (Sepetçioğlu, 1998, s. 27). Halk onun geniş ve derin bilgisini çok gezip görmesine bağlamıştır. O, bir Türk dünyası seyyahıdır. Gönüllerde yaşayan karizmatik bir dervıştır.

13) Dede Korkut araştırmacılarının bazıları ise Dede Korkut'un mitolojik bir karakter olduğu noktasında birleşmişlerdir. Dede Korkut'un tarihî ve reel bir şahsiyet olduğunu iddia edenler ise bunu ispat edecek veri, bulgu, vesika, belge yani delil gösterememişlerdir (Demir, 2021, s. 8).

14) Kırgız şamanları arasında söylenen bir efsaneye göre Korkut şamanlara kopuz çalmayı ve türkü söylemeyi öğreten ilk şamandır (Binyazar, 1996, s. 14-15). Olağanüstü güçlere sahip ozandır. Hatta klasik Türk çalgısı kopuzu onun icat ettiğine inanılır (Çelik, 2008, s. 8-9). Kerametlerini gizlememiş olması Şamanistliğine işarettir (Cengiz, ty, s. 12).

15) Dede Korkut'un tabip olarak üstün ve yaygın saygı gördüğü de kabul edilir (Bayat, 2003, s. 32-39).

16) Dede Korkut hakkındaki bir rivayet onun İshak Peygamber'in soyundan geldiği şeklinde, aynı kaynaktan geçen bir rivayete göre de Onun Hristiyan Aziz Kirkor olduğu biçimindedir (Cengiz, ty, s. 12).

4. Dede Korkut Ne Zaman ve Nerede Yaşamıştır? Dede Korkut'un Tarihi ve Coğrafyası

Araştırmacılar arasında süren tartışmalardan bir diğeri de Dede Korkut'un hangi yüzyılda ve hangi coğrafyada yaşamış olduğudur.

Tarihçiler arasında Türk tarihini MÖ 6-7 bin yıllarına, hatta daha önceki yüzyıllara kadar uzatanlar vardır (Sepetçioğlu, 1998, s. 9). Korkut kelimesi "Kork-" fiilinden türemiş ya da Arapça "elçi" manasına gelmiş olup, Korkut kelimesinin bir ünvan olduğu, Dede kavramının ise ata, ecdat anlamında kullanıldığı tahmin edilmektedir (Cengiz, ty, s. 10). Dede Korkut üzerinde araştırma yapanların, Korkut kimliğinin Oğuzların daha Orta Asya'da yaşadıkları ve henüz Şamanizm'e inandıkları 6. yüzyıla doğru şekillenmeye başladığı, 10. yüzyıldan başlayarak Oğuzların Ön Asya'ya gelirken sözlü şekilde söyledikleri Korkut namelerini İslam dininin özelliklerine ve Kafkasya ortamına uydurdukları hakkında müşterek bir kanaate sahip oldukları söylenebilir.

Zeki Velidi Togan, Dede Korkut İslam'dan önce yaşamış olmasına rağmen menkıbede Hz. Peygamber zamanına da yetmiş gösterildiğinden, onun Göktürkler Devri'ndeki Oğuz

yabguları katında bulunan bir Türk bilgisi sayılabileceği kanaatindedir (Gökyay, 2019, s. 78). *Dede Korkut Destanı*'nın Dede Korkut tarafından dillendirilmeden belki de asırlarca önce Türkler tarafından yoğrulup şekillendiği ve dilden dile dolaştıktan sonra yazıya geçirildiği muhtemeldir (Gökyay, 2019, s. 78).

Dede Korkut Destanı'nın XV. yüzyılın ikinci yarısında yazıya geçirildiği tahmin edilmektedir. Kitabın yazıldığı yer olarak da genellikle Akkoyunluların hüküm sürdüğü saha yani Kars ve Erzurum yöreleri kabul edilmektedir (Gökyay, 2019, s. 78). Yakın tarihimizde ilk *Dede Korkut Hikâyeleri* kitabı Osmanlıca harfler ile Kilisli Muallim Rıfat tarafından 1916 yılında yayımlanmıştır (Gökyay, 2019, s. 8).

Dede Korkut Destanı'nda geçen beylerin tarihteki kimlikleri ve kitapta geçen coğrafi isimleri konusunda en ciddi incelemelerden biri rahmetli hocam M. Fahrettin Kırzıoğlu'na aittir. Kırzıoğlu; Dede Korkut coğrafyasının Doğu Anadolu ve Azerbaycan sahasından ibaret olduğunu ileri sürmüştür. Ona göre “MÖ 150 ile MS 429 yılları arasında Doğu Anadolu ve Azerbaycan'da yaşamış olan Türk asıllı Arşak-Partlar, Dede Korkut hikâyelerini İslami kisveye büründürüp, mevcut tarih ve coğrafyanın niteliklerine uygun bir Türk destanı hâline getirmişlerdir (Demir, 2021, s. 8; Gökyay, 2019, s. 11-20).

Büyük ölçüde M. Fahrettin Kırzıoğlu'nun kanaatlerine katılan P. N. Boratav, *Dede Korkut Kitabı*'nda geçen tarihî şahsiyet ve coğrafi isimlere takılmamak gerektiğini belirtip “unutulmamalıdır ki bu metin bir destandır. Böyle olunca onun içindeki tarihî ve coğrafi unsurlarda zaman, mekân ve kaynak birliği aranmaz” demektedir (Demir, 2021, s. 8).

Dede Korkut Kitabı'nda geçen yer adları arasında; Trabzon, Bayburt; Tatyantan Berde, Gence, Demirkapı... sayılabilir. Bu isimlerin büyük bölümü bugün de bilinmekte ve kullanılmaktadır. Bu yer isimleri, bu destanın bir Türk muhayyilesinin ürünü olduğunu göstermektedir.

5. *Dede Korkut Destanı*'nın Önemi

“Milletler destanları merkezinde şekillenir.”

S. Sönmez

Prof. Dr. M. Fahrettin Kırzıoğlu “Kur'an-ı Kerim'den sonra en çok okuduğum ve her okuyuşumda heyecanlandığım *Kitab-ı Dede Korkut*'tur” (Kırzıoğlu, 2000, s. 3) demektedir.

Milletlerin içinde kendi kimliklerini, şahsiyet ve karakterlerini buldukları yazılı, tarihî ve millî dokümanları çok önemlidir. Çünkü bunlar haddinden fazla millî duygular ve hamaset içerir. Hamaset ve destanlar millet hamurunun mayalanıp şekillenmesinde ferman taşıyan işlevi görmektedir.

Millî bir rehber ve izlenecek yol haritası olarak *Dede Korkut Destanı* Japonların millî destanı *Kojiki*'ye benzetilebilir. *Kojiki* Japon hafızasıdır, Japon aklıdır. II. Dünya Savaşı'nda Hiroşima ve Nagazaki şehirlerine atılan atom bombalarıyla çaresiz kalan ve teslim olma kararını 48 cilt hâlinde toplanan *Kojiki*'ye bakarak karar veren Japon milleti için *Kojiki*, kökleri Japon tarihine dayanan anonim millî reçete hatta bir pusula ve geleceğin millî haritasıdır. Japon, derdinin dermanını *Kojiki*'de arar.

Dede Korkut, Türk millî destanıdır. Millî destanın ilk vasfı müellifinin millet olmasıdır. İkinci vasfı muhtevasının millet hayatı olmasıdır (Ergin, 2013, s. 9). Gerçekten de *Dede*

Korkut'u bilmeden Oğuz hayatını, Oğuz hayatını bilmeden genel Türk karakterini anlamak, kavramak, çözmek mümkün değildir.

Dede Korkut Türk dilinin ilk büyük başyapıtıdır. Anadolu'nun ücra köşelerinde onun izlerine rastlanır. O bir kıyası mümkün olmayan şaheserdir. *Dede Korkut Destanı* ile ilgili son sözü M. F. Köprülü'ye bırakalım: "Terazinin bir kefesine Türk edebiyatının tümünü, diğer kefesine de *Dede Korkut*'u koysanız yine de *Dede Korkut* ağır basar" (Ergin, 2013, s. 9; Şener, 2006, s. 7).

Türk çocuğu dedesi Korkut'u bilmek ve tanımak zorundadır. Çünkü "Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır." Atatürk'ün bu vurgusu en ziyade Dede Korkut ve destanı için geçerlidir.

6. *Dede Korkut Kitabı*'nın Orijinalleri, Dili ve Konusu

Dede Korkut Kitabı'nda 12 destan niteliğinde hikâye yer alır. Genel olarak bu kitap İslam öncesi ve sonrasında Türklerin yaşayışını dilini, tarihini dolayısıyla kültürünü içerir. Akıcı ve halkın kullandığı Türkçe ile yazılmış olan bu destan gerçek bir şaheserdir (Yalsızuçanlar, 2004, s. 8).

Eserde Azeri dili lehçesinin özellikleri görülmekle birlikte başta Kıpçak lehçesi olmak üzere öteki Türk boylarının dillerinden ve Moğolcadan geçmiş bazı kelimeler mevcuttur (Çelik, 2008, s. 8).

Dede Korkut Kitabı'nda yazının ve sözün inceliklerinden olmak üzere, kinaye, mecaz, teşbih, mübalağa, tabiat tasvirleri gibi edebî sanatlar şiir ve nesrin ilginç örneklerine rastlanır (Mirabile, 1991, s. 15; Sepetçioğlu, 1998, s. 16-17).

Dede Korkut Hikâyeleri'nde işlenen konular şöyle sıralanabilir:

Hikmetli sözler, vecizeler,	Birlik şuurı,
Türk tarihine ait rivayetler,	Yaşlıya ve bilgine ve bilgeye saygı,
Han ve beyler hakkında bilgi ve methiyeler,	Din, Allah, ölüm, ahiret ve duaya karşı hassasiyet,
Türk töresi ve devlet yönetimi,	Devlet, toplum ve aile hayatı,
İyilere övgü, kötülere yergi,	Bozkır ve göçebe yaşamı ve kabile hayatı,
Aile, toplum ve insan sevgisi,	Kadına hürmet,
Gençlik,	Ana-babaya itaat,
Aile, toplum ve devlete bağlılık,	Tek eşli ve erkek çocuklu aile,
Savaşlar,	Ölüler için aş erme,
Av,	Şamanist izler,
Toy ve teşrifat kuralları,	İslam tarihine ait bilgiler, menkıbeler,
Peygambere salâvat ve dua,	Ölümden korkmamak,
Düşmana karşı direnç ve üstünlük,	

7. Dede Korkut Destanı'nın Felsefesi

Bir insanın varlık sebebi yani esprisi o insanın felsefesinde gizlidir. Buna paralel olarak birbirleriyle savaşmakta olan iki ordunun birbirleriyle ilgili en önemli bilgisi karşı ordunun felsefesidir. Kısaca bir milleti anlamak onun felsefesini anlamaktan geçer.

Felsefe; bir cümleyle ferdin;

“Dünya görüşü”

“Varlık anlayışı”

“Kâinatı izah denemesi”

“Micro ve Macro Cosmos’a yaklaşım biçimi” (Comenius, 1964, s. 29).

“Etnik ve estetik kabul veya karşı koyuşları”

“Doğru, yanlış veya güzel çirkin, sevap günah ile ilgili aldığı tavırların genel adıdır.” (Tunalı, 2009, s. 13-27).

Bunların tümünü *Dede Korkut Destanı*'nda bulmak mümkündür. Biz belki de biraz haddimizi aşarak *Dede Korkut Hikâyeleri*'ni felsefî açıdan değerlendirmeye çalışacağız. Çünkü görüyoruz ki bu destanda bir Dede Korkut bakış açısı, yaklaşım biçimi, evren anlayışı, ahlak tipolojisi, hilkat (yaratılış) nazariyesi yani Dede Korkut felsefesi idrak edilmektedir. Türk davranış biçimini ortaya çıkarmak için bu destanın bu açıdan da değerlendirilmesinin yapılması gerekmektedir. Ne var ki Dede Korkut üzerinde yapılan çalışmaların tatminkâr olmaktan en uzak tarafı bu alandır (Binyazar, 1996, s. 35).

Kaynaklarda Türklerin karakter yapıları denince şunlar sayılır: alet yapma ve kullanma, teşkilatçılık, lidere verilen önem, bağımsızlık tutkusu, bilgi severlik, Türklük sevgisi (Kafesoğlu, 1997, s. 316-336).

İşte Türk milletinin tarihin derinliklerinden itibaren muhafaza edip, biriktirip, nesilden nesile aktararak günümüze ulaştırdığı bu karakteristik özelliklerin tebarüz ettiği (ortaya çıktığı) kaynaklardan biri belki de birincisi *Dede Korkut Destanı*'dir.

Dede Korkut hikâyeleri felsefî anlamda; Türklerin derin tarih muakale ve mefkûresinde yer alan; “Turan” (Dünyaya hâkimiyet), “Devlet-i ebed müddet”, “Birlik, dirlik, irilik”, “İnsanı yaşat ki devlet yaşasın”, “Fert ailenin, aile toplumun, toplum devletin temel unsurudur”, Dürüst vatandaş, sağlam toplum, güçlü devlet” şeklindeki dünya görüşünün temellerinin atıldığı hikâyelerdir (Gökalp, 1976, s. 363-385; Kafesoğlu, 1997, s. 316-336).

Aslında Dede Korkut büyük bir vatanseverdir. Milletinin sonsuza kadar güçlü ve mutlu yaşamasını gerçekleştirme mücadelesi içindedir.

Hikâyelerinin örnek karakterleri olan Bayındır Han, Kazan Han, Bamsı Beyrek, Boğaç Han, Seğrek ve diğerleri toplumda olması gereken ideal insan karakterlerini temsil ederler. Bu kahramanlar milleti ve vatani için ölümü göze alan ve bu yolda tüm zorlukların üstesinden gelebilen kişilerdir. Zira Dede Korkut bu kahramanların başrolleri oynadığı hikâyelerinde zayıflığa, çaresizliğe, ümitsizliğe, mağlubiyete asla yer vermemiştir. Hikâyeler aslında geçmişin tecrübeleri üzerine inşa edilmiş, geleceğin hayaller yardımıyla sağlam bir toplum fikrinin somut şekilleri durumundadırlar.

8. Dede Korkut Hikâyeleri'nde Sosyo-Kültürel Motifler ve Değerler

Dede Korkut Destanı'nın felsefesi alperen bir Türk, sağlam bir toplum, ezeli ve ebedî bir devlet sahibi olmaktır. Bu oluş tamamıyla ferdin ve toplumun sahip olması hayal edilen değerlere bağlıdır. Bu değerlerin sayısı yüzlerce olabilir. Biz onların belli başlıklarına değinip bir listesini sunacağız. O münasebetle bu çalışmanın metin, gramer, indeks, sözlük ve dizin esaslı bir iddiası yoktur.

Söz konusu bu hikâyelerde aşağıdaki tipte değer yargıları yer almaktadır.

“*Aldatıp er tutmak avrat işidir.*

Avradından mı öğrendin sen bu işi kavat!” (Ergin, 1989, s. 248).

.....

“*Kimin oğlu kızı yok, kara otağa kondurun,*

altına kara keçe döşeyin, kara koyun

yahnisinden önüne getirin, yerse yesin,

yemez ise kalksın gitsin!”

.....

“*Onun ki oğlu kızı olmayan yüce Tanrı*

Kargımıştır biz de kargırız!”

.....

“*Oğlu kızı olmayanın şölende yeri yoktur*

Şölende yeri olmayanın ülkede de yeri yoktur.” (Ergin, 1964, s. 3-4).

Bilinmelidir ki *Dede Korkut Destanı*'nın sadece bir hikâyesi detaylıca incelense onlarca değil yüzlerce kültürel değer yargısı ortaya çıkar. Bu yargılar söylendiği asırdan önceki ve sonraki yıllara ait olup, Orta Asya, Kafkaslar, Anadolu ve Balkan coğrafyasına dek yayılmışlardır. Destanların gerçekleri belirli coğrafya, belirli zaman ve belirli kahramanlar ile sınırlı değillerdir.

Yukarıdaki normlar ve değer yargıları değerlendirilirken 15 asır öncenin Oğuz boylarının hayat şekilleri, kültür değerleri dikkate alınmalıdır. Bu değerler 21. yy. insanı için doğru ve yerinde olmayıp yadırgatıcı gelebilir. Bilinmelidir ki değerler içinde buldukları asrın ve mevcut kültür çevresinin ürünleridir. Onlara bu düşünceyle yaklaşmak gerekmektedir.

Aşağıda çok milimetrik esaslara dalmamakla beraber *Dede Korkut Destanı*'nda çeşitli yer ve zamanlarda söylenilmiş, sosyal, ailevî, millî, dinî, pedagojik ve hümanistlik karakterde olabilen değer ve motiflerin bir taksonomisi bulunmaktadır. Okuyucuya bir fikir vermek üzere tablo hâlinde sunulmuştur. Bu değer ve tutumların mahiyetleri, sınıflanma şekilleri tartışmaya açık bulunmakta, her birine ait detaylı izahlar yorum ve tefsirler yeni neslin araştırmacılarını beklemektedir.

Tablo 1: Dede Korkut Destanında Karşılaştığımız Değerler Taksonomisi

Sosyal Değerler	Ailevi Değerler	Millî Değerler
Hoşgörü (1), 75-76. Doğruluk (3), 1-3. Dürüstlük (3), 1-3. Sözünde durma (2), 62. Cömert olma (7), 4. Hakim olmak (7), 230. Merhametli olmak (2), 62. Misafirperverlik (3), 3-4. Gönül zenginliği (2), 62. Misafire Hayvan kesmek (sövüşetmek) (3),4-5. (2), 62. Adalet (7), 245. Yardımlaşma (2), 62-63 İyilik (3), 2-3. Komşuya sadakat (3), 2-3. Vatanseverlik (12), 246. Cesaret (3), 28-29. Çalışkanlık (7), 131-132. Af dilemek (7), 130. Avlanmak (1), 42-43. Bilgiye saygı (3), 1-3. Hareket (Aktivite) (1), 62. Ak-Kızıl-Kara (4), 40(7). And içmek (7), 48.	Sadakat (eşe) (12), 253-254. Şefkat (1), 77-78. Şeref (1), 62. Namus (12), 256. İffet (12), 256. Kadına hürmet (1), 74-75. Beşik kertmek (11), 39. Tek eşlilik (3), 2-3. Düğün (7), 93. Oğul sevgisi (12), 252-254. Anaya-babaya saygı (2), 73. (7), 92-93. Aileye sadakat (7), 132.149.	Yiğitlik (3), 67-70. Mertlik (12), 256-257. Cesurluk (1), 62. Çalışkanlık (7), 12-13. Vatanseverlik (3), 1-3. Komşuya saygı (1), 62-63. Ad koymak (3), 27. (6), 152. Savaşan erkektir (3), 27. Eli açık olmak (3), 88. Aç doyurmak (3), 88. Soylu olmak (3), 28-29. Soyu küçük düşürmemek (3), 3. Devlete sahip olmak (9), 33. Töreye sahip çıkmak (3), 3-26. Toy vermek (3), 3. Düğün yapmak (3), 3-4. Kız istemek (3), 3-4. (7), 134. Başlık ödemek (3), 134. Düş yormak (9), 89-90. Lidere verilen önem (7), 164. Teşkilatçılık pes etmemek yılmamak, yas tutmak (9), 90-91. Devlete sadakat (12), 246-2. Aileye sadakat (7), 141 And içmek (9), 91. Turan mefkuresi (14), 132. Görgülü olmak (1), 62-63. Erdemlilik (1), 64-65.
Dinî Değerler	Pedagojik Değerler	Hümanistik Değerler
Allah'a (3), 29. İnanmak (9), 82. Ağzı dualı olmak (7), 93. Namaz kılmak (7), 91. 144. Mukaddes değerler (7), 248. adına ölmek (7), 91. Tevekkül etmek (1), 188. Adak adamak (9), 77-95. Ahirete (9), 85. İnanmak (7), 93. Ölü yemeği vermek (7), 203-204. Doğum töreni (7), 203-204. Ölüm töreni (YUG) (7), 20. Dua etmek (7), 99. (9), 92. İman etmek(5),44-52. Cenneti istemek(7),248. Yas tutmak(9),91. Cenneti yeğlemek(7),248. Kurban (9),86. Gaza (9),87. Peygamber (9),84-85. Azrail (7),125. Tanrıya saygı(7),132.	Hünerli olmak (11) Ok atmak (11), 46-48. Savaşta üstünlük (12), 256. Korkmamak (12), 257. Ödev adamı yetiştirmek (1), 89-101. Atasözleri (1), 82-88. Ad konma –başarı motivasyonu / Ad kazanma (Başarının dinamosu) (12), 256. Kız anadan, oğlan babadan esinlenir. (1), 84.	Sevgi (7), 66. Saygı (7), 66. Analık (7), 68. İnsancılık (7), 66. (Değerbilirlik) Hayvan sevgisi (7) Tabiat sevgisi (12), 246-257.
Nahoş Hâller		
Dedikodu (7), 73. (1), 62. Nankörlük (1), 88. Aylaklık (1), 62-63. Tembellik (1), 62. Gezenti (1), 62. Ümitsizlik (1), 88. Namerde muhtaçlık (12), 254-256. Pasiflik (1), 62. Beddua etmek (1), 88. (9), 92. Şahsiyetsizlik (1), 62.		

Siliklik (1), 62-63.
 Nesilsizlik (11), 38-39. (13), 3-4
 Sarhoş (7), 125.
 Haraç (7), 175. 96.
 İçki içmek (9), 89.
 Kavat (7), 124. (1), 62.
 Kırk oynaşlı (1), 63.

(Binyazar, 1996, s. 75-76; Binyazar, 1996, s. 73-74; Karabaş, 1996, s. 40; Bayat, 2003, s. 44-52; Bayat, 2006, s. 152-153; Gökyay, 1976, s. 93; Karadağ, 1998 içinde; G. Allahverdiyev, s. 43-52; Cunbur, 1999, s. 77-95; Aktaş, 1999, s. 39; Alptekin, 1999, s. 25-40; Kazmaz, 1999, s. 256; Ergin, 1964, s. 3-4; Lewis, 1974, s. 132).

Dede Korkut Destanı'nda yerlerini tespit edebildiğimiz yukarıdaki kavramlar aracılığıyla anlatılıyor ki bu tür “kök metinler” diridirler, yaşamaktadırlar. O münasebetle bu tip metinlerin mesajı, esprisi ve felsefesi denenlerden çok denmek istenenlerde, satırlardan çok satır aralarında gizlidir. Çünkü *Dede Korkut Destanı* gibi bir milletin antropolojik yol haritası niteliğindeki destanın meramı ve felsefesi yukarıdaki değerler taksonomisinde yer alan kelimelerin tek tek anlamlarının toplamından daha fazla ve daha farklı bir şeydir. *Dede Korkut Destanı*'nın tarihî ve millî şifrelerini çözmek için yukarıdaki terimler tablosu gereklidir ama yeterli değildir.

Sonuç olarak *Dede Korkut Destanı* gibi “kök metinler” her dem tazedirler ve bizlere her asırda farklı bir şeyler söylerler. Değil bu tip eserleri anlamak, niçin tam olarak anlayamayacağımızı bilmek bile güçlü bir eğitim alt yapısı üzerine, seviyeli bir antropolojik ve felsefi derinlik gerektirmektedir.

9. *Dede Korkut Destanı*'nın Pedagojik Değeri

Dede Korkut Hikâyeleri kendinden önceki ve sonraki Türk asırlarının izlerini taşır. Orta Asya, Kafkaslar, Anadolu ve Balkanlarda sözlü kültür unsurları olarak dilden dile dolaşır.

Dede Korkut Hikâyeleri'nin en karakteristik özelliklerinden birisi her çözümde bilginin tecrübenin ve törenin esas alınıp, kriter kabul edilmiş olmasıdır. Bu hikâyelerden çıkarılacak ilk ders, devletin bilgi ile yönetilmiş, halkın bilginin gücüyle yönlendirilmiş olmasıdır.

Dede Korkut Hikâyeleri'nin bir diğer esprisi, izlerine milattan önceki Türk asırlarından itibaren rastladığımız Hun, Göktürk, Uygur, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait; Türk töresi, Türk yaratıcılığı, Türk hayat felsefesi, Türk aile-toplum-devlet politikası, Türk değerbilirliği, Türk insan severliği, Türk kahramanlığı, Türk giyim, kuşam, beslenme, hayat şekli ve yaşama biçimine ilişkin Türk töre ve Türk kültürünün temel dayanağı veya kaynağı oluşudur.

Dede Korkut Destanı, eski Türk'ün yukarıda sıralanan Türk'e has karakteristik özellikleri, halkın anlayacağı bir dille 15. yy'a kadar sözlü edebiyat ürünü 15. yy.'dan sonra da kendisini yenileyerek yazılı edebî ürün olarak dilden dile anlatıla gelmiştir.

Dede Korkut Destanı; Türk aklı, Türk felsefesi, Türk töresi, Türk kültürü, Türk milleti ve onun hayat şekli (yaşama biçimi) olup Türk'ün kimlik belgesidir. İşte bu belge eğitim dediğimiz sosyal mekanizma ile muhafaza edilmekte, biriktirilmekte, nesilden nesile aktarılmakta, değiştirilmekte, kültürleştirilmekte ve dolayısıyla günümüze ulaşmış olmaktadır. Bu destan Türkün akıl hayatıdır. Tecrübe birikimidir, töresidir. Özetlenmiş bir Türk antropoloji tarihidir. *Dede Korkut Destanı* Türk'ün aslı demektir. Eski Türk'ün yeni Türk'e mesajını içerir.

10. Dede Korkut Destanı'nda Pedagojik İlkeler

Pedagoji, eğitim etkinliklerinin uygunluğunu değerlendirir ve çocuk yetiştirmeye dair sorunların temelini oluşturur. Pedagoji, çocuklar için neyin uygun olduğunu belirleyerek, öğretim için en etkili yöntemleri tespit etmeye çalışır ve çocukların gelişimlerine yardımcı olmayı amaçlar (Van Manen, 2016). Pedagoji; çocuk eğitimi bilimi anlamına gelen Yunanca orijinli bir kelimedir. Eğitim tarihinden farklıdır. Çocukları eğitirken takip edilmesi gereken felsefeyi, amaçları, kullanılması gereken öğretim metot ve teknikleri, araç ve gereçleri, çocuğa kazandırılmak istenen bilgileri, değer ve yetenekleri ve genel olarak didaktik ilkeleri de içine alır.

Dede Korkut Destanı içerisinde pedagojinin kapsamında yer alan sosyokültürel özellikler şöyle sıralanabilir:

1. Astın ve üstün belli olduğu katı bir insan ilişkileri ve toplum yapısı vardır.
2. Temel eğitim kurumu ailedir. Aile eğitimde belirleyici kurumdur.
3. Ailenin kızı annesini, oğlu babasını model alır.
4. Ailede esas olarak monogami uygulanır (Ergin, 1989, s. 27).
5. Ev işlerine kadın, dış işlerine erkek riyaset eder.
6. Örgün eğitim (okuldaki eğitim)den henüz söz edilemez.
7. Yaygın eğitim genel eğitimi teşkil etmektedir.
8. Yaygın eğitim araçları töre, din, ahlak, vecize ve atasözlerini içeren dildir.
9. Kadın için de erkek için de eğitimin amacı yiğit, cesur ve kahraman fertler yetiştirmektir (Ergin, 1989, s. 26-27). Buna alp tipi denir.
10. Ailede başkan babadır ama baba baskısı yoktur (Ergin, 1989, s. 27).
11. Erkek çocuk biraz daha fazla olmak üzere her çocuk sevilir ve eğitilir.
12. Din çok etkin bir eğitim aracı değildir.
13. Kamlar ve şamanlar birer eğitmen prototipi olarak kabul edilebilir (Binyazar, 1996, s. 12-13).
14. Sağlam aile, köklü devlet geleneğinin temellerinin atılmasını sağlar.
15. *Dede Korkut Destanı* tarihimizin eğitim değeri çok yüksek olan ilk yazılı materyali veya dokümanıdır.
16. Destanda okuyana, öğrenene, söyleyene, bilene, bilgi ve bilgeye hürmet edilir, kutsanır (Defne, 1988, s. XV-XVI).
17. *Dede Korkut Destanı*'nda gördüğümüz en orijinal terbiye ilkesi ve sosyokültürel gelişimin dinamosu diyebileceğimiz özgün unsur 'ad koyma' ritüelidir. Bu töre toplumda gelişim çağındaki erkeğin sosyalleşmesinin, statü ve saygınlık kazanmasının, adam sınıfına geçebilmesinin en önemli şartıdır. Ki buna başka kültürlerde rastlanmış değildir.

Türk çocuğu kimliğini merak ediyorsa *Dede Korkut Destanı*'na gitmelidir. Onun karakteristik sırları bu destanda gizlidir. Bu destan Türk çocuğunun kimliği, varlık felsefesi, yol haritası, tarih pusulasıdır.

11. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın amacı Türk çocuğunda “Ben bu dünyanın en eski ve dolayısıyla az sayıdaki sahiplerinden biriyim” fikrini uyandırmak ve diri tutmaktır. Bunun araçlarından biri de destanlarımızdır. Destanların masallardan farkı bir iddia taşımış olmalarıdır. İddia diri bir ruhun en önemli işaretidir. Bilin ki dünya ile ilgili iddianız yoksa talebiniz de olamaz.

Dede Korkut'un varlık ile yokluk, hayat ile ölüm, dünya ile ahiret arasında nerede olduğu, kader ile cezd arasında hangi tevekküle sahip olduğu biraz da felsefi karakterdeki şu 3 beyitte gizlidir:

Onlar da bu dünyaya geldi geçti

Kervan gibi kondu göçtü

Onları da ecel aldı yer gizledi

Ölümlü dünya yine kaldı

Gelimli gidimli dünya

Son ucu ölümlü dünya (Ergin, 1989, s.120-121).

Çok daha kısaltarak söylemek istersek; Dede Korkut, Türk milletinin özüne karışmış milletleşmiş ve onda canlı olarak yaşamaya devam eden 5 bin yıllık tarihe sahip bir milletin ruhudur.

Dede Korkut; Türk töresinin, Türk yaratıcılığının, Türk değerbilirliğinin, Türk insan severliğinin, Türk insan, aile ve toplum anlayışının bir simgesidir. Onun söylediği ya da yazdığı sanılan bu destan Türk kültürünün ana dayanağı ve kaynağıdır. Bu hikâyelerden çıkarılması gereken çok önemli sonuç, ders ve ibretler vardır. Türk çocuğu bu derslerden haberdar edilmelidir.

Dede Korkut Destanı ders programlarına konulup Türk Çocuğunun atasını daha yakından tanımasına imkân verilmelidir. Çünkü “Atasını tanıdıkça kendinde daha büyük işler yapma gücü ve cesareti bulacaktır.”

Dede Korkut Destanı, Türk eğitim içeriğinin özünü, çekirdeğini esasını teşkil edip Türk çocuğunun başucu kitabı olmalıdır. Ders kitabı olarak okutulmalı, ilkökul, ortaokul, lise ve üniversite yıllarında farklı detaylarda ele alınıp incelenmelidir.

Basit bir akıl yürütme ile *Dede Korkut Destanı* ile ilgili olarak:

- İlkokulda çocuklarımızın hayallerinin gelişimi,
- Ortaokul da hikâyelerin dillendirilmesi,
- Lisede destanın edebî politikası ve dili,
- Üniversitede ise destanın din, hukuk, ahlak ve sanat felsefeleri üzerinde dersler dizayn edilebilir.

Dede Korkut Destanı her kademedeki okullarımızda müfredatın önemli bir parçası hâlinde ele alınıp okutulabilir.

Destanın çeşitli boyutlarda seminerleri, piyesleri yapıp, üzerinde yarışmalar düzenlenebilir.

1- Konferanslar verilebilir.

2- Türk Cumhuriyetleri düzeyinde kongreler düzenlenebilir.

3- Destanın dizi filmleri yapılabilir.

4- Adına festivaller düzenlenebilir.

5- Yaşadığına inanılan şehirlerde ve önemli kültür merkezlerinde büst ve heykelleri dikilebilir.

Kaynaklar

Alptekin, A. B. (1999). Bamsı Beyrek hikâyesinin motif yapısı. *Dede Korkut Bilgi Şöleni*, AKM Yayını 209, s. 25-40.

Aksoy, Ö. A. (1965). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Aksoy, Ö. A. (1971). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Aktaş, Ş. (1999). Dede Korkut hikâyelerinin edebî değeri ve çağdaş yorumu üzerine. *Dede Korkut Bilgi Şöleni*, AKM Yayını 209, s. 31-34.

Arlı, M. ve Nazik, M. H. (2003). *Bilimsel araştırmaya giriş*. Ankara: Gazi.

Arsal, S. M. (1972). *Milliyet duygusunun sosyolojik esasları*. İstanbul: Ötüken.

Banarlı, N. S. (1971). *Resimli Türk edebiyatı tarihi*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı.

Boyat, F. (2006). *Oğuz destan dünyası*. İstanbul: Ötüken.

Boyat, F. (2003). *Korkut Ata*. Ankara: Karam.

Binyazar, A. (1972). *Dedem Korkut'tan öyküler*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Binyazar, A. (1984). *Dedem Korkut'tan Vier alttürkische Nomadensagen*, Ararat Verlag.

Binyazar, A. (1996). *Dede Korkut*. İstanbul: Yapı Kredi.

Boratav, P. N. ve Fıratlı, H. V. (1943). *İzahlı halk şiiri antolojisi*. Ankara: Maarif Matbaası.

Boratav, P. N. (1969). *100 soruda halk edebiyatı*. İstanbul: Gerçek.

Cebeci, S. (2002). *Bilimsel araştırma ve yazma teknikleri*. İstanbul: Alfa.

Caferoğlu, A. (1968). *Eski Uygur Türkçesi sözlüğü*. İstanbul: Türk Dil Kurumu.

Cengiz, E. (Tarihsiz). *Dede Korkut Hikâyeleri*. Kocaeli. Olimpia.

Cevdet Kudret (1970). *Bugünkü Türkçemizle Dede Korkut Hikâyeleri*. İstanbul: Varlık.

Cunbur, M. (1999). "Dede Korkut Oğuz-Namelerinde İslami unsurlar". *Dede Korkut Bilgi Şöleni*, AKM Yayını 209, s. 77-95.

Comenius, J. A. (1964). *Didactica magna*, (Çev, H. A. Aytuna). Ankara: MEB.

Çakıcıoğlu, E. (2012). *Dede Korkut Hikâyeleri*. İstanbul: Akvaryum.

Çubukcu, A. (1977). *İslam düşünürleri*. Ankara: A.Ü. İlahiyat Fakültesi.

- Çelik, B. (2008). *Dede Korkut Hikâyeleri*. İzmir: Zambak.
- Defne, Z. Ö. (1988). *Dede Korkut Hikâyeleri üzerinde edebi sanatlar bakımından bir araştırma*. Ankara: TDK.
- Demir, A. (2021). *Dede Korkut*. İstanbul: Güz.
- Devellioğlu, F. (1970). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lügat*. Ankara: Doğu Ltd. Şti.
- Ergin, M. (1953). *Dede Korkut kitabı I "giriş metni- faksimile"*. İstanbul: Türk Dil Kurumu.
- Ergin, M. (1964). *Dede Korkut kitabı II "indeks- gramer"*. Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü.
- Ergin, M. (1953). *Dede Korkut kitabı I "giriş metni- faksimile"*. İstanbul: Türk Dil Kurumu.
- Ergin, M. (1969). *Dede Korkut kitabı*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Ergin, M. (1964). *Biz şaşmadık (Orhan Şaik'e Cevap)*. İstanbul: İstanbul Matbaası.
- Ergin, M. (2013). *Dede Korkut kitabı*. İstanbul: Boğaziçi.
- Gökalp, Z. (1976). *Türk medeniyeti*. İstanbul:
- Gökyay, O. Ş. (1938). *Dede Korkut*. İstanbul: Arkadaş.
- Gökyay, O. Ş. (1976). *Dede Korkut Hikâyeleri*. İstanbul: Kültür Bakanlığı.
- Gökyay, O. Ş. (1939). *Bugünkü dille Dede Korkut Masalları*. İstanbul: Muallim Ahmet Halit.
- Gökyay, O. Ş. (1973). *Dedem Korkut'un kitabı*. İstanbul: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür.
- Gökyay, O. Ş. (1985). *Dede Korkut Hikâyeleri*. (3. Baskı). İstanbul: Dergâh.
- Gökyay, O. Ş. (2019). *Dede Korkut Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde*. (Cilt: 9, s.77-80, Ankara TDV).
- Gökyay, O. Ş. (1976). *Dede Korkut Hikâyeleri ve önemi*. *Türk Dili*, 207, 434.
- Gökyay, O. Ş. (2013). *Dede Korkut Hikâyeleri*. İstanbul: Kabalcı.
- Hızarcı, S. (1953). *Dede Korkut kitabı*. İstanbul: Varlık.
- İnan, A. (1968). *Makaleler ve incelemeler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- İnan, A. (1973). *Tarihle ve bugün Şamanizm*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kafesoğlu, İ. (1997). *Türk millî kültürü*. İstanbul: Ötüken.
- Kaptan, S. (1973). *Bilimsel araştırma teknikleri*. Ankara: Ayyıldız.
- Karadağ, H. (1998). *Dede Korkut bilgi şöleni*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Karabaş, S. (1996). *Dede Korkut'ta renkler*. İstanbul: YKB.
- Kazmaz, S. (1999). *Yönetim toplum ve toplum düzeni açısından Dede Korkut*. *Dede Korkut Bilgi Şöleni*, AKM Yayını 209, s. 245-257.
- Kırzioğlu, M. F. (2000). *Dede Korkut Oğuznameleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Lewis, G. (1974). *The Book: of Dede Korkut*, Middlesex: Penguin Books.
- Mirabile, P. (1991). *Dede Korkut*. İstanbul: İnkılap.
- Ögel, B. (2010). *Türk mitolojisi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

- Mutluay, R. (1971). *100 soruda Türk edebiyatı*. Ankara: Gerçek.
- Pamukçu, M. ve Dilmen, S. (1975). *Bilimsel araştırma ve yayınlarda temel ilkeler*. Ankara: Ogun Kardeşler.
- Püsküllüoğlu, A. (1971). *Öz Türkçe sözlük*. Ankara: Bilgi.
- Resuloğlu Rızayev A. (1999). *Dede Qorqud*, (Akt. Ehed Eskriz) İstanbul: Ötüken.
- Rossi, E. (1952). II “*Kitab-ı Dede Qorgut: Raccotti Epico-Cavellerschi Dei Turchi Oğuz Tradotti E Annotati Con Facsimile Del Ms. Vat Turco 102*”. Vaticana: Citta Del Vaticano.
- Schmiede, H. A. (1995). *Dede Korkut's Buch*, Hückelhoven: Ministertum für Kultur / Verlag Anadolu.
- Sepetçioğlu, N. (1998). *Dedem Korkut'un Kitabı*. İstanbul: İrfan.
- Seyyidoğlu, H. (1992). *Bilimsel araştırma ve yazma el kitabı*. İstanbul: Güzem.
- Sönmez, S. (2000). *Eski Türk eğitimi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Turhan, M. (2015). *Erzurum'un yüzleri*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Sümer, F. (1967). *Oğuzlar (Türkmenler) tarihleri-boy teşkilatı-destanları*. Ankara. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi.
- Sümer, F., Uysal, Ahmet E. ve Walker, Warren S. (1972). *The Book of Dede Korkut*. Austin: University of Texas.
- Şahin, F. (2005). *Dede Korkut'tan seçmeler*. İstanbul: Kardelen.
- Şener, C. (2006). *Dede Korkut öyküleri*. İstanbul: Kore.
- Tunalı, İ. (2009). *Felsefeye giriş*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Türkdoğan, O. (2012). *Çağdaş bilimsel araştırma metodolojisi ve sorunları*. İstanbul: IQ Kültür Sanat.
- Türkbal, A. (1981). *Bilimsel araştırma metodları ve uygulamalı istatistik*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Van M. M. (2016). *The tact of teaching: The meaning of pedagogical thoughtfulness*. Routledge.
- Vural, C. (2020). *Dede Korkut Hikâyeleri*. Ankara: Panama.
- Yalsızuçanlar, S. (2004). *Dede Korkut Kitabı*. İstanbul: Timas.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2004). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemler*. Ankara: Seçkin.
- Yozgat, F. (2001). *Bilimsel araştırma metodları*. Ankara: Yargı.
- Yücel H. A. (2020). *Dede Kokut Hikâyeleri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Türk Dili Dergisi Halk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı 207, Aralık 1968.

Extended Abstract

The formation of nations is based on legends, epics, and heroic tales of national heroes. One of these heroes for the Turkish nation is Dede Korkut.

Dede Korkut is a sage, a saint, a miracle worker, a hero, a brave man, a poet, a saint, a pioneer, and an ancestor for the Oghuz Turks. The stories in the Dede Korkut Epic contain many local (domestic) and universal values and virtues such as truthfulness, honesty, courage, diligence, and loyalty, which have psychological, sociological, pedagogical, national, and moral characteristics. The identification of these values is the essence of this study.

Among the 23 civilizations we have encountered in history, the 21st-century civilization is predicted to have the longest lifespan, as it is the one based on the highest degree of science and built on scientific principles and laws (Gökalp, 1976, p. 17-20; Sönmez, 2015, p. 28).

The "Dede Korkut Epic" is one of the first literary works in our literary history. This epic is the scene where the personality skeleton of the Turk was shaped, and the character dough specific to the "Oghuz" was kneaded and poured into molds. These characteristic qualities, which have been transmitted from tongue to tongue, from century to century, and from generation to generation, have formed the philosophical, social, religious, and moral qualities of the Turkish people, their way of life, and their values mentality, creating the original of a character map (Ergin, 1964, p. 5).

In this study, the identity of Dede Korkut Ata, who played an extremely important and decisive role in the formation and shaping of the Turkish national character and personality, the epic, and the socio-cultural values we were able to identify in the epic have been introduced.

The Dede Korkut Epic and similar literary works will have an irreplaceable value in his reaching this awareness. As a Kazakh proverb says, "The past is the teacher of the future." It should not be forgotten that the future of a country is what its past is, the parliament is what its kindergarten is, the "ancestor" is what its "Dede" is, and the "Dede" is what its grandchild is. The apple never falls far from the tree.

Field research aims to obtain inspirations not yet obtained from existing information sources and to prepare the ground for the reader to open new horizons, not to repeat what already exists (Pamukçu and Dilmen, 1975, p. 53-57).

The Dede Korkut Epic is the national epic of the Turks. The first feature of the national epic is that its author is the nation. The second feature is that its content is the life of the nation (Ergin, 2013, p. 9). Indeed, it is impossible to understand, comprehend, and solve the Oghuz life without knowing Dede Korkut and the general Turkish character without knowing the Oghuz life.

The Dede Korkut Epic is the first great masterpiece of the Turkish language. Traces of him are found in the remote corners of Anatolia. It is an unparalleled masterpiece. As M. F. Köprülü said, "If you put the entire Turkish literature on one side of the scale and Dede Korkut on the other, Dede Korkut would still outweigh it" (Ergin, 2013, p. 9; Şener, 2006, p. 7).

The Turkish child must know and recognize his grandfather Korkut, because "As the Turkish child recognizes his ancestors, he will find the strength within himself to do greater deeds," as Atatürk emphasized, which is most applicable to Dede Korkut and his epic.

Dede Korkut is, in fact, a great patriot. He is in a struggle to ensure that his nation lives forever strong and happy.

The model characters in his stories, such as Bayındır Han, Kazan Han, Bamsı Beyrek, Boğaç Han, Seğrek, and others, represent the ideal human characters that should exist in society. These heroes are willing to risk their lives for their nation and homeland and can overcome all difficulties on this path. For Dede Korkut has never allowed weakness, helplessness, hopelessness, or defeat in the stories where these heroes play the lead roles. The stories are, in fact, concrete forms of a solid social idea built on the experiences of the past with the help of dreams for the future.

The concepts we have identified in the Dede Korkut Epic show that these "root texts" are alive and living. Accordingly, the message, spirit, and philosophy of such texts are hidden not in what is said but in what is meant to be said, not in the lines but between the lines. Because the meaning and philosophy of an epic like the Dede Korkut Epic, which is the anthropological roadmap of a nation, is

more and different than the sum of the individual meanings of the words in the above value taxonomy. A historical and national code of the Dede Korkut Epic requires the table of terms above, but it is not enough.

In conclusion, "root texts" like the Dede Korkut Epic are always fresh and tell us different things in every century. Not only understanding such works, but also knowing why we cannot fully understand them, requires a strong educational background and a level of anthropological and philosophical depth.

If the Turkish child is curious about their identity, they should go to the Dede Korkut Epic. The characteristic secrets of their identity are hidden in this epic. This epic is the identity, philosophy of existence, roadmap, and historical compass of the Turkish child.

The Dede Korkut Epic should be included in the curriculum and the Turkish child should be given the opportunity to get to know their ancestor more closely, because "As he recognizes his ancestor, he will find the strength and courage to do greater deeds within himself."

The Dede Korkut Epic should form the essence, core, and basis of the Turkish educational content and should be the bedside book of the Turkish child. It should be taught as a textbook, examined in different details during primary, secondary, high school, and university years.